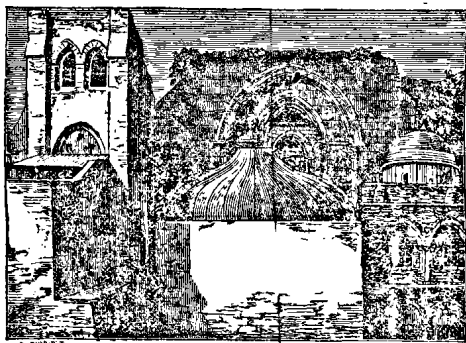


Մ Ի Օ Ն

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԱՐԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ԴԱՐԱՆԱԿԱՆ

ՀՈՐԻՈՐԴ ՏԱՐԻ
ՀԻՅԱՆ ՄԻՆԱՆԱՅ



ՅԵՐՈՒՍԱԼԱՅ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1869

քաղաքները կրկին ծագելով, դարձեալ չորս իշխանապետք կամ թագաւորք, ինչպէս օտմոր են իրենք կոչել, կը տիրեն առանձինն չորս մասերուն ինքնագլուխ կառավարութեամբ : Եւ առոնք են նահանգաց տնօնները . Կռ, Զամ, Շօա, Լմարա և Թէկրի . Լոնց մէջ ամենէն ընդարձակն է Լմարան, որուն կը տիրէ ապստամբ իշխանը Սակէիմ Իփլազին, որ յետոյ ինքզինք թագաւոր հրատարակեց Թէքլէ-Լորգիս (Վէրդ) անուամբ՝ առանց օժման և օրինաւորութեան . Լոր իշխանութեան տակ Պելեսոսայու երկրին մէջ Թէքլէհէմ Լիօթ ըսուած եկեղեցւոյ քով մնացին Գեր . Հորք օտարի մը չափ յետին խղճութեան մէջ, որոնք ոչ ուտելիք և ոչ հագուելիք ունէին օրինաւորապէս, շատ անգամ անօթութեան ալ ենթակայ կ'ըլլային . և թէպէտ գանգատունաց թղթեր խոր կելով Թէքլէ-Լորգիս իշխանին և իրենց ողորմելի վիճակը յայտնելով իրենց վերադարձը կը խնդրէին, նա զառաքան պատճառներով կը համոզէր զիրենք որ համբերեն . երբեմն կ'ըսէր՝ Թէ ժողովք պիտի կազմեմ ձեզ համար, կամ հոս պաշտօնիս վար կը դնեմք, կամ պատուով ձեր երկիրը կը խորկեմք, երբեմն ճանապարհներուն գոց ըլլալը կը պատճառէր, և երբեմն կը խնդրէր որ քիչ մը սպասեն, որպէս զի կարողանայ երկրին առեքելը ժողովելով փառաւոր և արժանաւոր կերպիւ զիրենք յուղարկել : Ուստի հրաման կը խրկէր իւր մարդոց որ առ ժամի հաշւաւոր ոգէպահիկն տան իրենց ըստ երկրին սովորութեան : Ուստի ամենեւին օգուտ մը չըբին թախանձանքին յիշեալ իշխանին քով, որ իւր մասնաւոր դիտմանցը համար կ'ուշացնէր տառապիւս պոքր . Հորք ցանկալի վերադարձը :

Վերջապէս, անցեալ մարտ ամսոյն Սուսովայի Լեզղիոյ հիւպատոսը իւր նաժտով թէկրի իշխանապետին յայտնած ըլլալով ճամբուն բացուապահով քաջալը, կը հարկադրէ որ իւր խրկէ Լմարայու իշխանապետին, որպէս զի իւր քովն եղող Հայ կարգաւորները ճամբայ հանէ իրենց երկիրը գառնալու : Երբ ստիպեալ Թէքլէ-Լորգիս հրաման կը խրկէ նամակու մի Պելեսոս, և ճամբու դնել կուտայ զիրենք պատուաւոր կերպիւ, և երկու ջորի պարգեւելով, որոնք 42 առուր մէջ մեծ թաժանակրութեամբ կը հասնին Թէկրի երկիրը : Երբ մայրաքաղաքը ուր կը տիրէ Տէճաղմաշ Բասա իշխանապետը՝ Լոյն միջոցին Լքում ըսուած հին քաղաքը գտնուելով ինքը, որ հինգ ժամ հեռու է մայրաքաղաքէն, երբ քիմանայ Հայ կարգաւորաց գալը և անոնց թէ՛ զինքը և թէ՛ Լք. տու մի հին եկեղեցին տեսնելու փափաքին, հրաման կը խրկէ որ գանգ Հոն հայնեւնուն նախ եկեղեցին կերթան, որ համապատասխան է իւր մէկ հին արձանագիր քորովը, որու հաւմար Սոխէտի տրուած տառապանեաց արտառ խրանաց տախտակն է կ'ըսեն, յետոյ անկէ դուրս ելած Ժամանակ, նին՝ հարիւրի չափ եւրոպական կրթութեամբ, նոր վարժուած երկու կարգ զօրաց առաջնորդութեամբ կը մօտենան Բասային իշխանապետին բառակամ տեղը, որ տեսնելով զիրենք հեռուանց կը փութայ ինքն անձամբ առնոց գիմաց, երբք անգամ գէպի գետին խոնարհելով Գեր, Լպիսկոպոսի ձեռքն եղած խաչը կը համբուրէ . Երբով գնա կը խաչակնքէր, և կ'առնուր կը տանի զիրենք իւր վրանի տակ, որոնց նոյն գիշերը հանգստանալու համար զատ վրան մի և զպապատուել կուտայ իւր վրանին կից, և մեծածախ սեղան

նով կը պատուէ զիրենք: Հետեւեալ
օրը զինուորական երաժիշտներու խմբով
և արտաքոյ կարգի հանդէսով կը
աանի լաւա մայրաքաղաքը, և հոն
յատուկ տան մի մէջ հանգստացնե-
լէն ետքը, ինքը կ'երթայ իւր արքու-
նիքը և 12 ռուսք նետել կուտայ ՚ի
պատիւ և յուրախութիւն սուրբ
Հարց: լյոպլին հանդէս և ընդունե-
լութիւն ստալին անգամն է որ տե-
ղի ունեցած է Հապէշու երկրին մէջ
ուրկէ յայտնի կ'երեւի նոր թագաւո-
րին մեծ համախրութիւնը առ ազ-
գին Հայոց, մանաւանդ առ սուրբ
Թոռն լյոռաւորէ մի, որուն երախ-
տապարտ կը գաւանի զինքը:

Լրկու անգամ անոնց տեսութեան
կ'երթայ ութ աւուր մէջ որ հոն մը
նացին: Լոպլին տեսութեան Գեր-
սուրբ Հարց կը նուիրեն անոր իրենց
քով մնացած սուրբ քաղաքիս ընծա-
յացուններէն, որոնց մէջ կար սուրբ
Ստեփաննոսի մատուցել կտող ոսկեղէն
խաչ մի գոյնզգոյն քարերով զարդա-
րեալ» ան ալ իւր վրէժն ոսկի փոքր
իտար հանելով Գեր. Իսահակ եպիս-
կոպոսին վիզը կը կախէ: Իսկ երկրորդ
անգամ գալուն որ զիրենք ծածայ հա-
նելու համար էր, իւր առ սուրբ
Թոռն ունեցած շնորհապարտ զգա-
մունքները յայտնելով, և յիշելով թէ
սուրբ Թոռն մեծ իրաւունքներ ըս-
տացած է Հապէշու շաղկին երախտա-
գիտութեան վերայ, որոնցմէ սուրբ
Լյոռաւորէ մի մէջ բնակող վանական
նաց հանապազօրեայ հացի ու անոր
ըստար անյիշատակ դարուց ՚ի վեր կը
հոգայ, վասն որոյ կը ցաւէր որ նոյն
միջոցին 20 հազարէն աւելի արծառի-
դրով բնալ թէ Լյոպլիտի բարձր,
Խրտիվին ընծայացուաց և թէ անկէ
գալիք խալտի տաշնորդին գալապեան
համար ծախս ընելով, չէր կարեք իւր

երախտագիտութիւնը արդեամբ ցոյց
տալու սուրբ Թոռն, այլ խառա-
նալով ուրիշ բարեգաւտեհ առթիւ
կատարելու, քովն եղած հազար բե-
այը իբրեւ ճանապարհի ծախք Գեր-
Հարց կը շնորհէ, միանգամայն և նե-
րողութիւն խնդրելով. և բաց անկէ
երկու դարդարուն ջորի հեծանելն և
երկու ալ բեռանց համար կը պարգե-
ւէ: Լյո և կէս ժամու չափ ճանա-
պարհ հետեւնին կ'ընկերանայ իւր բա-
նակաւը. և բաժնուելու ժամանակ
ջորիններէն վար իջնալով Գեր. Հարց
կ'օրհնեն նախ զՏէճաղմաչ Քաստան
իշխանը, մաղթելով յայտուծոյ անոր
զինուցը յաջողութիւն նոյնպէս օրհ-
նելով զըզոր բանակը՝ կը խրախուսեն
զիրենք բուն իրենց լեզուաւ, զոր բա-
ւական դիւրութեամբ կը խօսի Լոթ:
Տիմոթէոս վարդապետը. և կը յորդա-
րեն հաւատարիմ մնալու իրենց տիրու-
ջը և մի բնաւ Թէքլէ-Լորդիս իշխա-
նին և կամ օւրիշ բռնաւոր իշխանի
մի թերադրութեանց խաբուելով ա-
նոնց հետեւին, որոնց վախճանը մի և
նոյնը պիտի ըլլայ, ինչպէս եղաւ Թէ-
որդոսինը: Տէճաղմաչ կը բաժնուի
յանձնելով իւր գերապատիւ հիւրերը
Տէճա-Պարեա փոխանորդին, որ իւր
յատուկ վաշտով մէկ աւուր ճանա-
պարհ կ'ընկերանայ մինչև ՚ի Պիհիդա:
Հոն համեմընուն ըստ սովորութեան աչ-
խարհին Գեր. Հարց զգետաւորեալ
կ'օրհնեն պատերազմական նորաչէն
թմբու կը, որու մեծ յարգ կ'ընծայեն
իրենք, և ՚ի պատիւ որոյ փառաւոր
հացկերոյթ մի կուտայ փոխարքայն
տեղւոյն բոլոր հասարակութեանը:

Թագաւորը արդէն հրամանագրեք
իրկած ըլլալով մինչև Լոմարայ սահ-
մանադուխը գտնուած քաղաքաց պե-
տերուն, մեծ և արժանաւոր պատ-
ուով քնդուներցին Գեր. Հարցը:

Հոն սահմանադրուիլը սպասեցին ըստ պատուիրերոյ թագաւորին՝ Ալեքսանդրին, որոնք իսկուհի նոր եպիսկոպոսին, որու յանձնուած է Հապէշատանու առաջնորդութիւնը, և անոր հետ տեւ սակցեցան, և ըստ յորդորանաց թաւաւորին ժողովակ մի կազմելով առաջնորդին հետ եղող եկեղեցականներով, խօսեցան հոն մեր Ղեր, Հարք Հապէշատանու մէջ կրօնական զեղծմանց վայրջ, և իմացուցին առաջնորդին զանեցած պարտաւորութիւնները. և պատեմին եւս խորհուրդներ տուին անոր յօգուտ իրեն և բոլոր երկրի, որոնք վայր մեծ ազդեցութիւն զւնի:

Սահմանադրութիւն մինչեւ ի Սոսոկա թէպէտ և երեք աւուրք ճանապարհ է, երկու աւուրք մէջ շտապաւոր հասնին, բայց գոյազգացարար թոյն ծովահայեաց քաղքին օդը գէշ բլլալով երկուքնին ալ կը հիւանդանան, և 15 օր հոն մնալով կ'անցնին չոգեմաւով ի Ղիստե, ուր կը գտնուի մեծապատիւ Սայեղեան Տաթեօր Պարանկուի Եփէնոյն Կրօնականութեան պատմական իրենց կատարեալ առողջութիւնը կրկնան: Հոն շինք կրնար զանց ընել Ղեր, ուրքը Հարք և ուրքը Ղեր, որոնք առ նորին Սեփակապետութիւնն ունեցած շնորհակալութիւններն հրապարակաւ յայտնելու, որ ինչպէս պատշին անգամ երթալու ժամանակներն, նոյն պէս և յայն նուազ պատշինէն աւելի ազգասիրաբար հոգ առ խնամք ունեցաւ, անոնց թէ պողոտութեան մասին և թէ կարեւոր պիտայից, զորոնք իւր քաւաններն բնակարաններն մէջ հիւրասիրելով քանի մի օր հոն հանգստացան:

Սոսոկա հասնելու և փութացնին հեռապարտ իմացընել իրենց գարուստը Ալեքսանդր առ Ղեր, գործակալն ըստ

բոստանէ մի Սոսոկա անտուրք վարդապետ, որ և նա անմիջապէս հեռապարքեց ի սուրբ Ղեր, և հեռաւեալ օրը երկաթուղով մէկ աւուրք մէջ կը հասնին Ալեքսանդր: Սոսոկայնք ըստ իւր թէ Սոսոկա թէ Ղիստե և թէ Սոսոկա հասնելու և տեղայն անգղիական Հիւպատոսք ուզած էին անոնց տեղութեանը երթալ, բայց Ղեր, Հարք իրենք փութացնէին այցելութիւն տալ անոնց, ուստի նոյնք և Ալեքսանդր ուղիով ընել, տեղայն Սոսոկա, Հիւպատոսք լուր խրկած է որ իւր տեղութեան կողմէն հրապարակ ընդունած բլլալով ինքը պիտի գայ զիրենք տեսնելու: Ղիստեպարտ եկած, ժամանակներն թէպէտ և եկեղեցին կ'իջեւանին, այլ յետոյ կու պիտանին Սոսոկա, Ղիստեպարտ և Ղիստեպարտ հանգստանալու: Հոն կը փութան իրենք անմիջապէս այցելութեան գալ Սոսոկա, Ղիստեպարտ Հիւպատոսին Ղիստեպարտ, որ խիստ մեծ համակրութեամբ և յարգութեամբ կ'ընդունի զիրենք, և կը մատուցանէ Ղեր, Հարք Ղիստեպարտ քաղքէն ծոց Պաշտօնէին կողմէն եկած շնորհակալութեան գիրը ուղիւ առ Ղեր, Հարք: Սոսոկա, Ղիստեպարտ հասած ժամանակներն իրենց վերադարձի լուրը նամակաւ կը հաղորդեն Ղիստե, Հիւպատոսին, իսկ նա նոյն մէկ ժամին Ղիստեպարտ քաղքէնով, նամակը պատարին գալով Պաշտօնէին ձեռքը կը հասնի, որ կը փութայ անմիջապէս պատասխանել և լեզու շնորհակալութեան և ինքնակրթութեան նամակը կը խրկէ Ալեքսանդրիս: Հեռաւեալ ըլլալ փոխադարձ այցելութիւն կ'ընէ ինքը ի տան Սոսոկա, Ղիստեպարտ և Ղիստեպարտ քաղքէն և նոյն օրը կը ներկայացնեն զիրենք Ղիստե: Խրտիվն անոնց հեռաւորութիւնը օր մի յարաւ ընդգրկած

լըլարով և Վոյնպէս Ռուսաց ինչ և
Հիւպատոսը կը պատուէ զիրենք իւր
ալցելը թեւամբ և և խիստ մեծ փա-
փաքանօք առ թախանձանօք կը ինդրէ
նոյնի Վերապատուութենէ իրենց ձա-
նապարհորդութեան պատմութիւնը
որոյ համառօտութիւնը կը տոկայուի
չնորհել լ'թօ. Տիմոթէոս վարդապետը
նոյնպէս առած էր նաեւ ի Ղիստէ
(Սարգիսի Սեփ. Տըթթոր Արանկու-
էֆէնիսին ըստ նորին խնդրանաց և

Վիշքանդրիպէն մեկնելով հասան
ի Նուպէս առ զարթ մի յառաջ
լ'մեն. Սրբազան Պատրիարքը սուրբ
լ'թոռոյս թարգման լ'թօ. Սատթէ-
սո վարդապետն առ լ'թօ. Լիւկիէ
վարդապետը խրկած էր ի պատիւ նո-
ցա և շնորհաւ ինչպէս արժան է, թէ
ազգայնոց և թէ զարգացի հասարա-
կութեան գլխաւորաց կողմէն ջերմ ըն-
դունելութիւն գտնելով հետեւեալ
օրը Զանապարհ կ'ենին և Վարդա-
մէջ անմիջապէս արարած եցաւ Վեր-
ջարց մատակց գալուստը և հաստի-
կութենէն բազմութիւ անձինք փո-
թայցին դէմ ընդ առաջ մինչեւ ի Վր-
լանիս ըստած կտեսնը, նոյնպէս և
լ'մեն. Սրբազան Պատրիարքը իւր և
Սրբաանութեան կողմէն ընդառաջ
խրկած էր զՎեր. Կարապետ և զՍե-
մէոն եպիսկոպոս սրբազան հայրերը
հանդերձ քանի մի վարդապետօք և
միաբանօք, նոյնպէս լ'նոյնից Հիւպա-
տոսը իւր կողմէն թարգմանն առ եր-
կա խառնակները խրկած էր ձիւռ-
րեալ, իսկ Նուսայ կողմէն թարգմա-
նին երկրորդը և

Լյա օրինակ հանդէսով մտան ի
սուրբ քաղաքն ի ձայն զանգակաց
մինչեւ ի վանս և ապա եկեղեցական
թափօրիւ մտան ի սուրբ եկեղեցին և
ուր հասնելուն թէ ողորն Սրբա-
նութեան և թէ նոյնի Վերապատու-

թեան սրտերը կը բարախէին փոխա-
դարձ քաղցր գորովով առ հոգեւոր ու-
րախութեամբ և շնորհից գոհաբա-
նական ազօթքն և սուտեմնին կատա-
րելէն զինի, իւրաքանչիւր հարց և եղ-
բարց հետ ողջագուրելով և սուրբ
համբուրիս զիրար գրկելով սրտաշարժ
տեսարան մի կը ներկայացնէին : Սոյն
միջոցին լ'մեն. Սրբազան Պատրիարքը
իւր վեհաբանին մէջ կը սպասէր զիրենց
ընդունելու և առ դարաց քաղցրա-
ձայն երգերովը և բոլոր Սրբաանու-
թեան և ի պատիւ եկող հեւրերուն
ընկերութեամբ եկան և շնորհաւան
շարք դէմ ընդառաջ դարով և Վեր-
սուրբ շարք վեղէն պլուելով և սու-
րախութեան առ գործոյ քաղցր ար-
տասունքներ հոսելով զիրար համբու-
ցին և ապա տարաւ զիրենք պատ-
րիարքարանի ընդարձակ սրահը, ուր ի
պատիւ և յաւախութիւն երջանիկ դարձի-
վեր և շարք երկու ձառ կարդացուեա-
ցան ժառանգաւոր Սարկիսապայմէն
մին արձակ և միւսն օտոսնաւոր Նոյն-
պէս լ'մեն. Սրբազան Պատրիարքը իւր
գոհութիւնը և շնորհակալութիւնը
յայտնելով վերջացաւ ընդունելութե-
ան պատշաճ հանգիստ և լ'որ և
կը փութանք Սոյնի միջոցաւ ընդհա-
նաւ ազգիս եւս հազորդելով նոյն ուն-
րախութիւնը առ արտի գիւթութիւնը
պարգեւել և լ'յեւրոյ չէնք համարի
նմանապէս գետեղել պստեղ Սարկի-
ւապայց կարդացած արձակ և լ'արա-
ւոր ու զերմները և

ԳԵՐԱԳԱՏԻ ՏԵՍԻՐ

Լյա օր մեկն շար կրախտագէտ
սիրտ ուրախութեան անգրագարձ ցա-
լացում մը կը նուիրէ ազգաւոր եւ
անձնուէր շարք և որոյ պատկարհի
տեսութենէն երկար ժամանակ չը-

Ընդ երջանիկ դարձ յԵթովպիոյ Յ. Սահակայ անձնանուէր Սրբազան Արք
եպիսկոպոսի եւ բարեխան Յիմթեոս վարդապետի :

Բնարեգութեամբ Արամեանս զի կայք ՚ի խոր տխրութեանս
լարեցէք օն ձեր կիթառ երգել նոր երգ խնդութեանս
Եւ ազեցէք երգարանք այսոր զայս մեծ ցնծութիւնս
բանդի արփին ծագեցաւ ծովի ծայրէն յոյժ փառփիւնս
Ըւեռեց նա զպերճ դարձ Եպիսկոպոս Հօր մերոյ :

Տեառն վեհ Սահակայ եւ զընկերին իւր արգոյ
Օտթիւր հապա տուրք Սիւն եւ սիրտ առ դու այս լուրէն
խրատայս կարգան բերկրանայ Ըղգիս Հայոց համօրէն
Ըւեռե՛ զայս Հայերուն, որք են ՚ի ծագս աշխարհոց,
որ մերժեն շրտ հոգ եւ վիշտ, լինին ընդ քեզ ցնծալգեաց
Ըւեռե՛ եւ պանծան միշտ յուշ անձելով այն խօսքը,
զոր կրկնելով յանձն առին Իրիտանիոյ խնդիրը :

«Սէք Ձեր սիրով հայրենիք՝ բարեկամ եւ ընտանիք՝
յափշտակեալ կը մտնամք հուր՝ մահ՝ անդուռդ եւ ուրք ու
Որուն համար ալ գողցեմ հայրենախօս Լիդիէն,
ուրսխութեան ժպիտով ձայն կ'արձակէ Սասիսէն :

«Ըլ ես ընդ այն արդարեւ չեմ՝ զարմացեալ սոսկ միայն,
զի կամօք եւ հաճութեամբ ՚ի փորձութիւն ընթացանս
Ըլ առաւել ես ընդ այն սքանչացեալ եմ անհուն,
զի մարդիկ գիրգ լիալ գոցաւ եւ ՚ի լերանց հովասուն,
Լիդիէն կամօք բնակիչք հրաշէկ դաշտացն Լթովկեայ,
որք զերթ ոգատ երէց սնան յափուռս Լիփրատայ :

Բնկեցան, ո՛հ, յանապատ հրաշէկ երկրին Լիփիկայ,
կապեալ ոտիւք եւ ձեռքք պէս զողովէզ Լստուծոյ
Հաց նեղութեան, ո՛հ աւաղ, եւ զլերմ ջուր անձկութեան,
խաւարարգել ՚ի տուէ եւ ըզգիշերն յարգեալս :

Ընկերարկութեամբ հանապաղ ննջեցին, ո՛հ, անկերմակ,
գետնախշտիք լինելով ամիսս հինգ ու ամս երկեակ :
Բարէ մտացս եւ այնպէս յոյժ խնդութեամբ մինչեւ ցայս,
ակն յանդիման աշխարհի տարին անձուկս ըզմեծ զայս ու
Ըտով միայն բաւական չէ մեզ պարծանք, ով սուրբ Հայրք,
ահա՛ նաեւ արեւարդ Օերուսին մեր ողբերգակ :

Ստուգիւթեան սուրբ փառաց մէջ Լիդիէին ձայնակից
լինելով իսկ խնդութեամբ, կ'ասէ զայս բան գովեստից :

«Սահկանայու արդարեւ ծնեալ դգբա յաշխարհի,
զլուրեանց անմահ յիշատակ թողին ՚ի սէր Հայ ազգի ու

Այսպիսի սուրբ մեծագործող զինք տրխուս-բ փոխարէն ,
 միաբան Հայր Սաղիմայ , տալու եմք մեր անդրէն ,
 Եթէ քեզ քեզմ' ժողովածքներն ի տուրք տրտէ յաւիտեան ,
 մտառացանել առ լստուած որ սոցա տոց երկար կեանս ,
 Կեցցէ ուրեմն Վեհ Սահակ Սրբազան Հայր մեր արհի ,
 որ տիպ յանձին կրեց ճիշդ անուանակցին իւր նստինի ,
 Եւ ընդ նմին կեցցէ միշտ սոնն աղնիւ վնասաւոր ,
 Տխնթեալս սուրբ հայր մեր ընդ Հօր աղնին ածե երկար ,
 Կեցցեն յաւերժ , կեցցեն միշտ որ ժեզ պարծալեք եղան ճիշդ
 տանելով , մէ , անտրտունն ի սէր լիցիս պաշտօն վնաս . . .
 Լրդ հաճեցէք , ոյ սուրբ Հայր , ընդունել իմս արգադիր)
 ՂՁեր քրտանց փոխարէն իրեաւ պատկ երկնածիր :

14 () Գործի 1869 աթ :

Կ. Ս. Բարախիման Սրբիկի .
 Լը : լատանս վրթարմի :

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Դ Տ Ա Ր Օ Ն Է Ն

7

Քանի մի անգամ արդէն հրատա-
 րակած ենք Ս. Մ. Թոռայս միաբան Վեր.
 Եսիպե եսիսկոպոսի հաղորդած սե-
 ղեկու թիւնները , զորս զանազան ժա-
 մանակ դրած է մեզ Հայաստանէն ,
 ուր այցելութեան ելած է բաւական
 ժամանակէն ի վեր :

Այժմ եւս արժան կը համարինք
 յիշեալ արագանի առ լինն . Պատ-
 ըրտքն ուզեալ նոր տեղեկագրէն
 համառօտիւ բաղուածն հետեւեալը :

« Օ բաղեալ ի գործս մեր շրջմք
 ի գիւղօրէս եւ միկիծարեմք վնասալի
 և զողորմելի բարեպաշտ ժողովուրդս
 մեր . արդարեւ ոչ այնչափ արդիւնա-
 ւոր , այլ յուսամք Տերամք , զի ի ժա-
 մանակին սերմանեալն մեր տուցէ ար-
 դիւնս : Ս՛ , Մ՛ , ողբալի վնաս , խղ-
 ճալի Հայաստան , որ ունի զանմեզ
 ոչխարս և զգառիս ոչ սակաւս , այլ
 անխարժ , անձնագիր և ազգասէր հո-
 վիւ ոչ բնաւ : (Ներաւի օրհնեալ մի-
 ամիս Վազայեալ գիտեն թէ իւրեանց
 ոչխարաց կայ հովիւ և շրջեցուցանէ
 ի վայրի դալարած և ի հովանի վայրս :

բայց ամենեւին ոչ , այլ միայն լոկ ա-
 նուն , « Հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ
 ի վնաս ոչխարաց , իսկ հովիւ վարձկան
 . . . չէ փոյթ նմա վասն ոչխարաց » :
 Ահա տալի յայտնի երեւեցաւ : Այ-
 խարհ ամենայն բողոք եբարձ վասն
 նահանգիս Տարօնոյ ժողովուրդոց առ
 Օսմանեան բարեխնամ Տէրութիւնն
 վասն նեղութեանց , զորս կրին յերե-
 տաց տուց տեղացի այլազգեաց և Վր-
 դաց բռնաւորաց , բայց հովուաց չէ
 ինչ փոյթ Օսմանեան բա-
 րեխնամ տէրութիւնն գթացեալ ա-
 ռաքէ յատկապէս զՎիշլի Իսմայիլ-
 Հագգի բարեգործ ճերմանազարդ
 Փաշայն յայցելութիւն ընէ ի պատգաւ
 մաւորաց ի Վարին զնեղութիւն եւ
 զգաւ ժողովուրդեան Տարօնոյ և խոս-
 տանայ ասելով , « Տէրութիւնն զմեզ
 վասն այն յղեալ է , զի փոյթ կաղտը
 ամենայնի . լստուծով ի գալն մեր
 զինգիր ձեր կատարեցուք , դուք գը-
 նայէք ի տունս ձեր » :

Յիշեալ Փաշայն տակաւին ոչ եկ-
 եալ ի կողմանս Տարօնոյ , առաքէ յիւ-

կորսանչեւր գիւղորեայս կասածկերէն
(Յայտարարութիւնն աստեալ Տայիքէն գրութի
վոր և մեր ընթերցողք ի քանի մի գիւ-
ղոս, որոց պարտաւորութիւնն էր այս
« Սի հապոյք, Տէրութիւնն զձեզ
մուշտած չէ. ես ձեզի համար եկած
եմ, վեց ամիսէն պերի է եկած եմ
կորին քաղաքը, և եմ գեմ վառ առ
ձեզ ձեր հանգստութեան համար :
սակցեմ յերեսացի միւրայնի եղանակին
արդեւուեցանք և չի կարացինք փո-
խով քաղ. Տէրութեմ որս մօտ աւուրս
գալ ունիմ ի Սուրբ ու որ ցաւ ունի,
և կեալ բողբոսեցէ և մի երկիցէ յաւմե-
քէ, բայց միայն յ'ստուծայ և ի թա-
գաւորէն իսկ եթէ որ պիտի
չեղայէ և ոչ բողբոսեցէ և ապա առե-
ցէ թէ երկեայ յայս ինչ մարդոց, ու
չինչ լսի յայնմամ Ճշմարտու-
թեամբ և ստուգութեամբ եղիցի ձեր
գանգաւս և ոչ ի հակառակութենէ,
որպէս լուեալ եմ. եթէ արպէս ըս-
տայք եղիցի, պարտաւոր եմ ըստ ա-
մենայնի կատարելու » :

Բողարարութիւն Փաշայն ի 14 (Հո-
նիսի եմուտ ի Սուրհանդիսի, զբա-
րատան մանկանց երգերով, որք միա-
տեսակ շապիկ հալած էին : Յետ եր-
կուց աւուրց ի թ. Գրտնէ եկեալ
Սեթթուսի Սամին յանուն կարնոց
Սպինն և դատուելի նամակն յանձնա-
րարական ի Սուրտաֆայ Սեթթաւ
Փաշայն յղեցի Սամիկնեան Սարդան
աղային, որ ընթերցաւ և ապա լուր
եկեալ գնացի ըստ Սեթ. Փաշայն. մինչ
ետեւ գնել ի հեռուստ, որ նստէր
յանդիման Սայ քաղաքին ի վերայ
լեւան վրանաւ՝ զգեցաւ զվերարկուն
եկն գիմաւորել մեզ եւ նստոյց առ
ինքն և եհարց զձեր Սրբապետութե-
նէն և զմիտքանութեան և զմեր լու-
րաստայնի կուսակալ Սպինի փաշայն :
որ գովեաց զնորին արթնութիւնն, ու

ըսեալ հանդերձ և այն իսկ մեր զոր-
ինք հարկն էր խօսեցոյք ի գաղ գահ-
վէնն ելեալ ձեռնաբեր ետ մեզ հարկա-
դրեալ աչ ի գաղ տարակի՛ն՝ երբ
հաւաքեալ գնել նախ առնուլ և մեք
գնաւ, չէառ, վասն որոց մեր առեալ
ձեռնաբեր մերալ մասնաւոր նմո փո-
խանակ արձոյ, և այն և այն, չէ հարկ
զամենայն գրել, որ լեւալու գնել ի
պատիւ սուրբ Սեթթայն և Ձեր Սրբ-
բաղնութեան, որ և ողորունք զամենե-
սեանս : Երբ իմացաւ Սպինն թէ
եկալ եմ այնքալ թէ և տեղեկութեան
վիճակի ժողովոյ, առաջ Սեթթայն
մեզի համար գանգաւս չգրեալ խօսե-
ցաւ և ծածուց Ձեր, թէ՛ զժողովոյն
նեղութեան պատմեալ՝ արգէն լուայք
ուստի քաջայայտ եմ թէ հապոյքեալ
հայրաբար յապահովեց կացաւորք ար-
գարութեամբ, որով և ես քաջալե-
րեալ ի բարի անուանէ Սեթթայն
Ձերոց գրեցից առ Սարդաւարք բարե-
կամն Ձեր, և այն և այն Սպին հա-
մարեալ գնացի առ կուսակալ Սի-
թասարք տեղեւոյ, որ յղեաց մեզ
զմի Սրբապետ և զնամակն առ Փա-
շայն Սամայ, Սպաղիտու և կարոյն
Սեթթայն զեւր լեւի մեզ գնալ յայնմով
կողմանան անշուշտ յանձնեցոյք զգ-
յանձնարարական նամակնն ի հետեւ-
եալ աւուր տեսութեան մերոց յղեաց
բարեխնամ Փաշայն վասն մանկանց
գարտաւան զհետեւան զուրուշ, վասն
վարժապետաց զբաւանական և վասն
խաղիքայնց պարգեւ, որք գիմաւորե-
ցին զնա երգովք և այն
Շնորհակալ եմ, Սրբապետ Զայր, զի
վասն ամենայն նախատեսութեան ա-
ռաքեալ էք զաղահովադիր կանգաք
որով և ոչ կասկածին ժողովոյն
թէ մեզ սեպհականեաց մեք զնուէրան
հանգոյն միւս խորհրդայ վարդապե-
տաց, երբ երբեմն յաւատահան են :

Հայր Արքազան, կամովն Համառօտեան և փութովն գառնալ և յորն քանի մի գիւղով ողջն տալ և անցանել, առ կայն անհարկն է զամեն ի գիւղորեւից թողուլ և եթէ միոյն չերթամ, տրանջան թէ մեք քրիստոնեայ չեմք. վասն էր զիկեա զմեզ յորհնութեանց սրբազան վայրացն և այլն, թէ և աղքատք՝ ամենեքեան փափաքին տեսանել զմեզ ի միջի իւրեանց, և այս չէ իմ շնորհք, այլ սեր Արքազան անդեայ:

Եւս և սրբոտ Համարիմ ինձ զայն եւս գրել, զի Ռադէշու գայմազամ Տէտե Պէյն և Ղանիէլ էֆէնտին ի կաթնոց եկեալ վասն գործոց Ա. Յովն Հանու վանից կողոպտեալ գգեստուց հոգ րարեալ քազուսն գտան, բայց

տակաւին կոն անյայտք, և ժողովն կորուսեալք զչ տակաւք: Վազեպու շատր Ֆախի Շէյխի մարդիկ են. և Տէր գթասցի իւր խեղճ անհովիւ հօտին:

Ինդրեմ առաքել զնշանակեալ գրեւորեանս և գքսնի մի օրինակ Աթոն ամս տագիր ի գիտութիւն և ի միտեալ թութիւն, որու՞մ փափայրագ բաղումք են, բայց յոյժ ցուին վասն աւշ ժամանելոյն:

Արք Արքազան
Յովն Արքազան
Տէրեանիքոյն:

1 Յուլի 1869

Ի վնն Ա. Արքազան և խաղաղաւոր:

ԱՐԳԵԼՔ ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ ՍՈՒՐԲ ԳՐՈՑ

Թէեւ Վրիստոնէութեան առաջին քարերուն մէջ Ա. Վրոց օրինակները հաղուսագիւտ էին, սակայն ընթերցումը գիտաւոր պարտաւորութիւն համարուած էր Վրիստոնէից համար: Վիտղէտիանոսի հաղածանաց ժամանակ հապարակ Վրիստոնէից ձեռքն անգամ Ա. Վրոց օրինակներ գտնուեցան, Ա. Արքանս կը պատմէ որ ժողովուրդը իրաւունք ունէր Վիտղէտայ մէջ պահուած Ա. Վրոց օրինակները քահանայներէն խնդրելու և կարգադրու: Տէրտուղանոս մի քրիստոնեայ տիկնոջ համար կը պատմէ թէ՛ Ա. Վրոց ընթերցումը իրեն գլխաւոր պարագմունքն էր: Արքազան իւր մի հակառակորդը ըմբերանելու համար (որ կը պաշարակէր թէ՛ Ա. Վրոցը աւանդական ոճով գրուած է) կը սրտաւանդէր թէ՛ Ա. Վրոց լեզուն ընտանեկան է, որպէս զի հասկանալի

ընի. ամեն ընթերցողը համար էր ամեն հաւատարմեալը կարեանս օգուտ քաղելէ: Վրիստոնէութեան ջոտագոյնները կը յօդորէին իրենց հեթանոս հաւաքակարգները որ Ա. Վրոց կարգան որպէս զի համազուն թէ միայն անհիմն է իրենց հակառակադասութիւնը: Վրիստոնէութեան տաքաւման հետ Ա. Վրոց օրինակներն ևս բազմացան և մարդիկ կային որ յատկապէս այս մասին կ'աշխատէին, ինչպէս էր Պապ փիլ մարտիրոսը, որ իր երկամեայ բանտարկելու թեան միջոցին (307-309) աշխատեց Ա. Վրոց օրինակներ պատրաստել ընթերցանէր խնդրողներուն տալու համար: Իսկեքերան կը յարգուէր Ա. Վրոց կարգալ, և այնքան յիշատակուած էր որ այս մասին, որ քարոզական ամբիոնէն կը հաստատուէր թէ՛ Ա. Վրոց կարգալ քաւանց հասկանալու անգամ նպաստաւոր է պրոթէսթ և երջանկուեալ:

Ս. Գրաց ընթերցանն ժամին և ինչպէս
կը վկայէ իւր թաղման արեան ոտաւ
մութիւնը և այսպէս որ քը կը համար
ձուկի մարմնանիւ լաւնել թէ՛ Լայս
այս ինչ հայրապետը կամ այն ինչ ժո

ղով երբ և իցե արգիլած են իշկեղե
ցւոյ զառակաց Ս. Գրք կարգալ
Հետեւապէս, բոլոր կը շեղի Լայս
եկեղեցւոյ ընթացած ճանապարհէն
նոյն եկեղեցւոյն չը պատկանիր :

ՅԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒՐԲ ԲԱՐՍԷԼԻ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐԻ

Ս. Բարսէղ Կեդրոսացին և Ս. Գր
րիգոր Դազկանդացին երկուքն եւս թե
քան էին ազնիւ գերդաստանէ ըստ
աշխարհի և ըստ Երաւածոյ և Երաւ
նան համարեալ թէ մի և նոյն ժամա
նակ ։ Երբ մայրերը իրենց աղօթից և
բարեպաշտութեան այս գեղեցիկ պը
տուղները նուիրեցին Երաւածոյ, յորմէ
չոտացած էին ։ Արքայն Գրիգորի մայրը
իւր զաւակը եկեղեցի տանելով և նո
րա մանկական փափուկ ձեռքերը Ս.
Գրգի վրայ դնելով պրագործեց ։

Երկուքն ևս առնէին մանկութիւնը
պիտի կացուցանող ամեն յատկութիւ
նեք՝ մարմնաւոր գեղեցիկութիւն և հո
գեկան շնորհք ։ Վարուց թաղըութիւն
և շարժմանց վայելքութիւն ։

Երաւածոյ պարգեւած այս բնական
սիրուն յատկութիւնները մշակուեցան
և կրթուեցան ինչպէս հարկն է ։ Ըս
տընին ուսանելը աւարտելէն զինի
երկուքն եւս առանձին առանձին ու
ղարկուեցան Զուհաստանի քաղաքնե
րը, որոնք նոյն ժամանակ նշանաւոր է
ին գիտութեան կողմանէ և այն տեղ
խիտ նշանաւոր ուսուցչաց մօտ դաս
պետակաւ եցան ։

Ի վերջոյ Ըթէնքի մէջ իրար հետ
ընկերացան այս երկու շնորհաբերիկ
ուսանողները ։ Յայտնի է որ այս քա
ղաքը գեղեցիկ ուսմանց և ամեն հոգ
գրութեանց թատրոնն ու կեդրոնն էր ։

Ըստ քաղաքը եղաւ նմանազէն մերեք
կառուութեան հոգաւոր բարեկա
մութեան օրրանը, կամ թէ այսպէս
ասենք՝ աւելի ամրացոյց նոյն քաղաք
կամութեան կոտորէր ։ Ըստ բանիս ա
ռիթը եղաւ մի անտարբէր գէպք ։ Ըս
թէնքի մէջ մի այլանգակ թովորութիւն
կար նորիկ աշակերտաց շխարմամբ ։
Երբեքները կը մտածանէին հասակա
կից պատանեկաց քաղմութեան մէջ
և այն տեղ կոկիւն հաղարատ որ կա
նակներ, կոկմական խօսքեր և տես
մօթ նախառնքներ տեղաւ եկաւորաց
գլխուն և հանդէսով կը ամենին հասա
րակաց բաղանիքը, քաղաքի մէջէն անց
նելով, պեղեկցութեամբ բոլոր պատու
նեկաց օրոնք երկու երկուս տոջեւէն
կ'երթային ։ Երբոր քաղանիք կը հաս
նէին քաղաքապետութիւնը կանգ կ'առ
նէր, մեծամեծ ազադակներ կ'արձա
կէր և իշններ կ'ընէր որ կ'ուզէ դու
նէր խորտակել, որպէս թէ կ'արգիլէ
ին շէտ մտնելու ։ Երբ նոր եկաւորը
բաղանիք կը մտնէր, այն ժամանակէն
ի վեր արդէն ազատ էր ։ Երբոր որ
Բարսէղն առաջ Ըթէնք հասած էր
և կ'ըզգար թէ արջափ ընդդէմ է բա
նաւորութեան այս ծաղրական հան
գեպը և արջափ աննորոք պիտի թուի
Բարսէլ ճանապարհ և աննիւ բնաւ
թութեանը արջնան աշխատեցաւ ։ Երբ
կ'արդարացաւ՝ իր ընկերակիցն ուրոյ

գրութեան և Բագրատի այս տեսակ խնդր
կատարի հանդիսակատարութեան անհա
տեղ: Ա. Գրիգոր նազդիանդացին այս
անգամ պատմութիւն կ'ստէ թէ՛ այս տե
ղէն ահա հաստատաւորապէս մեր մէջ
սուրբ բարեկամութիւնը որ փառեց
մեր մէջ այն նախնական քոյրը, որ երբ
բէք չը չիլաւ և որ թափանցեց՝ մեր
արտին մէջ այն պարզ, որ միշտ այն
սեղ միտք: Այնպէս ի վերջոյ, կ'ս
ղագակէ նոյն սուրբը, ազգիս ք բընան
կաթիւնն, եւ եկող ք մէջ գիտու
թիւն ինդրիդ, և գաղտնիքն դան
ձերէն թանկագինը, այն է փոփոխութիւն
է հաւատարմութեան, եւ երջանիկ
եղայ այս մասին քան զ՝ սուրբ, որ
իւր հօք էշերը փնտռելով թագաւ
գործութիւն դառաւ:

Ա. Բագրատի և Գրիգորի բարեկա
մութեան կապը որ առաքելու ելի ան
բացառի մանաւանդ երբ այս երկուս
շաշտարհիկ բարեկամները, որ իրարմէ
ձանձուկ բան չաւելին, սկսան փոփո
քարձարձար յոյստեղ որ երկուքն իւր
մի և նոյն գանձը կ'որոնեն, այսինքն իւ
մաստաւ թիւն և առաքելութիւն: Այս
քա կ'ապրեն մի և նոյն ցարկի օրակ
կառնէին մի և նոյն սեղանին և աւելին
մի և նոյն կրթութիւնը և պատանդը,
և պարզապէս ասելով՝ երկուքը մի հա
գի կը կազմէին: Այլ քանիչիկ միտ
թիւն ք կ'ստէ Ա. Գրիգոր, ճշմարտ
արգասիք քրիստոնէական սուրբ քոյ
քեկամութեան: Անք երկրորդն եւս
հաստատարակա կը ձգտէինք գիտաւ
թեանք որ տեսնելութեան և նախան
ժողով արտերը գրգռելաւ յարմար ան
պարկայ է և անախայն քոյրն այն անու
բառն այնպիսի փառ թիւնաւոր կր
քերէ, մենք մեր մէջ կը ճանաչէինք և
կըզգայինք միայն միաշին նախանձա
ւորութիւն: Իւրաքանչիւր կը փա
փաքէինք իրարու փառքին և կը ջանա

ինք ոչ թէ իրարմէ գերազանցիլ և այլ
իրարու նմանիլ:

Անք գլխաւոր առաւել և միակ նը
պատակն էր առաքելութիւնը: Անք
կը մտածէինք մեր բարեկամութիւնը
յաւիտենական ընել, պատրաստեալ
զմեզ երջանիկ անձնաւթեան համար
և կորցնելով մեր անձը աշխարհային սե
րայ կապերէն և երկրաւոր յոժարու
թիւններէն և Անք մեզ համար ա
ռաջնորդ և ազգայն քանաձէնք Ա
ռաւմայ խոսքի: Անք էինք մեր տէրը
և զիբառեսաւը, որ և մեզ զմէկ բան
թեպաշատութեան կը բարդորէինք: Ա
նք անձնաւթեան անապարձութիւն չը հա
մարտի, կորսող եմ բարարձակ տեսչ
որ մենք իրարու համար կանոն էինք
սուսոր ճշմարտին և բարին շարէն ո
րոշելաւ համար:

Այս երկու սուրբերը փայլեցան
միշտ իրենց ընկերաց մէջ իրենց հոգ
ւայ գեղեցիկութեամբ և աշխուժու
թեամբ, իրենց յարատե աշխատու
թեամբ, իրենց գերնական յոռաւա
ղութեամբ անեն աւանդ մէջ, ի
րենց կորովաւորութեամբ և արտաւ
թեամբ, արտ ըմբռնելին և տալին Ա
նքի մէջ մտաակարարաւ ըզգող
գիտութիւնները, գեղեցիկ զարդ
թիւնը, բանաստեղծութիւն, գեղեցիկ
խոսութիւն, իմաստութիւն, բոլոր աւել
լի գերազանց եղան իրենց վարուց ա
նարատութեամբ, որով կը սարսափե
ին ամենափոքրիկ վտանգէ և կ'երկն
չէին չարութեան տառերէն անգամ:
Ա. Գրիգոր որ իր դեռաւթիւթ ման
կութեան մէջ մի երազ կը տեսնէ, ա
րդ վայելչ Նկարագիր թողան է մեզ
առաջադիմութեամբ և նոյն այս երա
զը շատ անգամ է իրեն վրայ՝ գալիս
գրացու մեր աւանդաւ: Այս բնացան
ժամանակ կը տեսնէ երկու կայս և հա
մանման հասակաւ և գեղեցիկութե

Եւ այս միջոցիս Ռուսէն գաւառիկ մէջ էր նա, ուր հայրս պրքունի գործակալութեան մէջ կը գտնուէր. և ուր կար նաեւ նոր փիլիսոփայութիւն ստացանող մէկը որ բոլոր հետաքրքիր անձինքը կը զարմացունէր : Եղբայրս ստիպուեցաւ իրեն բարեկամներէն երկու երիտասարդ մարդկանց հետ այս մարդու մօտ գնալ. բայց շատ զարմացան, երբոր տեսնելէ անկից իրենց հետ բանակցելով և իրեն փիլիսոփայութեան սկզբունքները բացատրելով այնպիսի հետեւեւեւ թիւններ կը հանէր անոնցմէ հաւատոյ խղիւղներու մասին, որ եկեղեցւոյ վըճիռներուն դէմ առ դէմ կը հակադաշէին : Եւ փիլիսոփայն իրեն թիւք խելամառութեամբը կ'ապացոյցանէր թէ խոստ. ֆիլիսոփ մարմինը սուրբ կուսի արիւնէն կազմուած չէր սոյ ուրիշ ասանձին նիւթով մը լսեց՝ ուսմ կը համարէր : և գլխի մասը նա ման բաներ, Վստիք անոր գէմը լսեսցան, բայց նա իրեն մտքին վրայ հաւատառուն կեցաւ : Ու քոր ասոնք նըշ մարելով այն վտանգը՝ զոր ապակա նեալ ղգացմանց տէր եղող մէկը, իրեն գաղափարները երիտասարդութեան հաղորդելու թշուառութենէն յառաջ պիտի բերէ, որոշեցին նախ ամենուն աղգարարութիւն ընել, և յետոյ գաղտնիցունել զայն՝ բոլորովն իրեն վարդապետութիւնը տարածելէն, և թէ իրեն տրուած խորհրդին ընդիմա նայ : Եւ յայնչ պաղահեցաւ իրողութիւնը : Որովհետեւ նա այս խորհուրդը արհամարհեց, ուստի ասոնք իրենց պարտաւորութիւն համարեցին իմաց տալ Պ. Տիւրքային որ այն ժամանակ

հրամանաւ արքեպիսկոպոսին Սուրենի վիճակին մէջ եպիսկոպոսական պաշտօնն կը վարէր ։ Պ. Տիւ. Պէլայի՝ այդ մարդը սոսնիկ տուաւ և հարձախորդ ձեւով զայն հաւատոյ երկդիմի դաւանութեամբ մը, զոր նա իրեն ձեռք դրեց, բողբոլվին խաբուեցաւ և մանաւանդ մեծ բանի տեղ չըզրուայս կարեւոր խնդիրը, որ երեք երթ տասարդներէն առ արջարկուած էր ։ Սակայն երբ ասօնը, այսինքն եղջարս, և իրեն երթու բարեկամները տեսան այս հաւատոյ դաւանութիւնը, ճանչցան անոր մեծ վնասակարութիւնը, ոգ զերենք ստիպեց իսկ և իսկ երթալ գրունել նոյն իսկ Սուրենի արքեպիսկոպոսը կայանի մէջ. որ այս ամեն իրողութիւնը թէկէ մը քննելով այնքան կարեւոր գտաւ զայն, որ իսկայն իւր խորհրդականին յայտադիր մը զրկեց, որուն մէջ յայտնապէս կը հրամայէր Պ. Տիւ. Պէլայիին տալ հրաժարել ալդ մարդուն հաւատոյ այն խնդրոց արխալ կարճիքէն, որոց համար ամբաստանուած էր, և ամեն վէճ և հարցալ փորձալթիւն կատարել խորհրդանչութեամբ ամբաստանողաց ։ Երբ զուլթիւնը այժմ շատ դիւրին կատարուեցաւ, փիլիսոփան արքեպիսկոպոսն խոտեան կողմերով վեցստին իւր բոլոր սխալ գրութիւններէն կամ վարդգապրեմութիւններէն հրաժարեցաւ անկեղծօրէն, որովհետեւ այնուհետեւ երբէք յետութեան նշոյլ մը զինքը ամբաստանողներուն դէմ չի ջրլցուց, ասով մարդ կրնար մակաբերել որ այն անձամբ անձը խաբէր էր այն իսկ եղբակացութիւններով, զորս իւր արխալ փղբուկներէն կը հանէր, որք

մարիտը կը խոստովանինք որ բնաւ ա-
նոր մէջ մարդ չէր կրնար գտնար նը-
պատակաւ մը այնպէս դաւանելուն, և
միւս կողմէն ալ զայն միմիայն իրեն
մոլորակութենէն ազդելու գիտաւ-
րութիւնը ունէին միւսները. որպէս
զի այն երիտասարդներն ալ անկէջ ա-
զատ մնան, որոնք նշնպիտի նաւը իրն-
դիրներուն մէջ կարող չէին ճշմարի-
տը սխալէն որոշել: Այսպէս բազմ-
բութեամբ գործը վերջացաւ և եղ-
բնայն շարունակեց (Նոտուծոյ հաճոյ
ընտրու միջոցներ որոնել, և այս քրիս-
տոնէական խոստովանութեան սէլը
քան և չորս տարեկան հասակին այն-
չծով իրեն մէջ վառեցաւ որ բոլոր մեր
տան մէջ ծաւալեց աւելի անգամ
հայրս երբէք իրեն ամօթ համարե-
լով որդւոյն փորձագետութեան հե-
տեւել, մինչեւ իւր մահը, շարունակ
լի նաւորինական գործաւնութեամբ
որդար կեանք մը անցուց, Վարս՝ որ
խիստ տաղանդաւոր էր և ծննդ մտաց
ճիշդ տէր, և իրեն մանկութենէն այն-
պիսի համբաւ մը ունէր, զոր շատ քի-
չերը կ'սեննան իւրական սեռէն, այն-
պէս մը շարմեցաւ եղբոր ճատ երէկ
որ բոլորովին Նոտուծոյ նախընտրու
համար որոշեց հրաժարիլ այն ամեն
օգնականներէն և աշխարհային փայելլու-
թիւնէն զոր մինչեւ այն ժամանակ սի-
բաս էր, և հաճատաւոր դարձաւ այն
ամենէն մէկ սուրբ և ամենախիստ
վանիք մէջ իւր այնքան գեղեցիկ ա-
վարութիւններ մտցուց, որովք ար-
գէն Նոտուծոյ զինքը զարդարած էր,
և մարդիկ զայն աւելի մեծ պաշտօն-
ներու արժանի գտան, զորս մեծ հա-
ւատարմութիւն մը միշտ անթերի կա-
նաչեց. և այսպէս սրբութեամբ մե-
ռն 1661 հոկտեմբեր 4 ին, Երեսուն չորս
տարուան հասակին մէջ:

Իսկ եղբայրս՝ զոր Նոտուծոյ իր բն-

ւոր բարութիւնները գործելու համար
կը ծառայեցնէր, կը տառապէր իրեն
չարութեան հիւանդութեանց մէջ,
որ քանի գնաց աստիպացաւ, բայց ո-
րովհետեւ այն ժամանակ անիկա ու-
րիշ ուսմանք և գիտութիւն չէր ծան-
նար բայց միայն մարդկային կատարե-
լագործութիւնը, աւստի մեծ զանազա-
նութիւն մը կը գտնէր ասոր և մինչեւ
այն ատեն իրեն միտքը հոգնեցնող
գիտութեանց մէջ, ինչու որ իրեն տը-
կարութիւնները փոխանակ ուրիշ ու-
սմանց մէջ յատկապէս իմեաւ արդիւ-
րագործ, ընդհանրական անոր կը նշան-
տէին նոյն իսկ տկարութեանց մէջ,
զորս զարմանալի համբերութեամբ կը
կրէր: Արածներս զգալի բնելու հա-
համար կը պարտաւորիմ օրինակ մը
յատաջ բերել:

Բայ ի միւս տխրութիւններէն
կամ հիւանդութիւններէն անտակ մը
հիւանդութիւն ևս ունէր, որ չէր կր-
նար հեղուկ բան մը խմել կամ կրնել
առանց տաքցունելու, և այն ալ մէկ
մէկ կաթիլ և անկէ գտտ ունէր գը-
լու անտանիքի ցաւ մը, և չափազանց
տաքութիւն ընդերաց և ուրիշ շատ
ցաւեր, որոց համար բժիշկները իրեն
սրտաւիրեցին երկու օրը միանգամ
լուծողական դեղ առնուլ, մօտ երեք
ամիս, այնպէս որ ամեն տեսակ դեղերը
ընդունել անհաւ կըլար, զանոնք նա-
յն չունելով և կաթիլ կաթիլ կրննելով ա-
ռանց տաքունելի, որ ճշմարիտ տանձնիք
մ'էր և իրեն մօտ բոլոր եղողներուն ալ
ցաւալի:

Այս դարմաններու շարունակու-
թիւնը և ուրիշներ զորս անոր դու-
ծադրել տուին, զինքը քիչ շատ հազա-
տացունցին, բայց կատարեալ առողջու-
թիւն չը տուին, այնպէս որ բժիշկնե-
րը զայն բարորոշին առողջացնելու հա-
մար սպաւորութեամբ ըսին որ մտաց

դատարանները թաղու աղետը է և միայն
որչափ փազեղ է ուրախանալու միջոց
ներ փնտռուել զբոսանքներով և իրար
լրտ նստի և առաջ մերժեց այս խոր
հուրդը, քանի որ վտանգ կը նշմարե-
րանայ մէջ, բայց վերջապէս հաւանե-
ցաւ հետեւել ամենայն շնորհիւ, իրեն
առաջնութիւնը վերստին ձեռք բերե-
լու համար բոլոր իրեն ճիգը փնտի-
րու պարտաւորութիւնը դիւարի, և
խորհեցաւ որ արտառաւոր զեւանդե-
րը իրեն չեն վնասեր, և սկսաւ ներ-
քու չափ զուարճանալ և թէպէտ ին-
քու անհոգ արարածութեամբ ինքը տղտո-
մանայ մարտիւններէ, այնու ամեն
նայելի, որովհետեւ իստաւ զայն ա-
ւելի մեծ և կատարեալ կոչման կը
պատրաստէր, չը թողուց զանկիւյ այս
փնտալին մէջ, և ձեռք առաւ այնպէս
տառիկ համար միւս բոլոր, քիչպէս որ
ժամանակին եղբայրս ձեռք առած էր
բոլոր աշխարհային Գանապարհէ քա-
շէլ հանելու համար, Բայց այն ժա-
նանսկին հաստատուող էր, և առ-
կանք մը կը վարէր, որ բոլոր փնտրի-
մէջ եղողներուն արինակ կրնար բլլալ,
այս փնտալին մէջ լլլալով, նա չը կրցաւ
հանդուրժել և անմտալով որ նա՝ ու
բուն իստաւ ձեռք վերջը տա շնորհքները
կը պարտէր, չէ կրցեր զայն ժառան-
գել և իւր արտիճեան եղբայրս յաճախ
զանկիւյ կը տեսներ, ուստի այս ալ
յաճախ իրեն կը խօսէր անոր վրայ, և
վերջապէս քաղցրութեամբ և զօրաւոր
պատճառներով համոզեց զայն որմէ
ինքը առաջին անգամ համոզուած էր
Եւստի եղբայրս որդեց թողուլ բոլոր
թալին աշխարհի հետ ունեցած հաղոր-
դակցութիւնը և անցաւ որ վայելքնե-
րը՝ քիչ առողջութեան գտնուէն ան
գամ չանհամեմատ, որովհետեւ կը հա-
ւասարձ որ երբանկութիւնը տան բա-
նէ նստածս էր և

Եւստի միջոց 30 տարեկան էր և
և շարունակ հիւանդոտ և ժառանգ-
այս աստիճան միջեւ իւր մահը ան-
ցուցած կենացեղանակը միջոցնակ էր
Եւստի նպատակին հասնելու և իւր բա-
լը ստիպութեամբ ընկելու համար
անհաշիւութեամբ դիւարին միջոց մը
երեւցաւ իրեն, առաջին քանի մը ժա-
նանակ գիւղը բնակեցաւ, որիկց վե-
րադարձած ժամանակ յարմարեալ և
այնքան անգամ կ'ըսէր որ ուզէ աշխարհ
կը թողուլ, որ վերջապէս աշխարհ
գիւղը թողուց. և այս անհաշիւութեամբ
թեան մէջ նա երկու գլխաւոր սկիզ-
բանց վրայ հիմնեց իւր կենաց կանա-
նը և այսինքն հրաժարել քոյրը զտա-
ճութեանէր և ամեն սննդանութիւն
ներէ, և այս կանոնաւորութեան մէջ
իւրեն կենաց մնացորդը անցուց. Եւստի
մէջ ալ յարմարելու համար սկսաւ ան-
կից ի վեր ինչպէս և մինչեւ վերջը
իրեն ծառայից պատաւարութեանը
մասնակցի, որքան որ իւր կարողութե-
թիւնը կը տանէր, օրինակի համար,
գլխաւոր ան պատկերաւ մահիճները
ինքը կը շակէր, և խահանդէն իւր
ճաշը ինքը կը բերէր սենեակին մէջ
և վերադառնալ հան կը տանէր. և սկիզ-
նէրը միայն կը գործածէր իրեն կերտա-
կուր եփելու և քաղցր երթալու և
ուրիշ այնպիսի բաներով, որ անձամբ
անձին ինքը կարողութեան չունէր ը-
նելու և իրեն բոլոր ժամանակը աղօթ-
քով և առ-բը գրոց ընթերցմանը
կ'անցունէր. այս վերջինին մէջ անհուն
կամ չարազանց ուրախութիւն կը գոր-
է կ'ըսէր որ առ-բը իւր բոլոր ժառանգ
ութեան մը չէ, այլ արտի. որ ամենայն
համար հասկանալի է, որոնք աղիւ
սիրտ ունին, իսկ անոնք՝ որոնք աղիւ
սիրտ չունին, անոնց համար բոլորովին
մոտ է

Եւստի դիւարս որտե՞ր քաղու

նակ Ս. Գիրքը կը կարդար հրաժարե-
լով բոլորովին իւր մտաց ամեն յայտ-
բեւեւ և այնպիսի մտադրութեամբ և շա-
րունակութեւ կը դադարէր անոր, կը դե-
գերէր անոր մէջ, որ ամենիւ քաջ գիտէր,
այնպէս որ սխալ երբեք մարդ չէր կրն-
աւոր բան մը իրեն պատմել, որովհետեւ
երբ Ս. Գրոյ վըրայով խօսք մը ըլլար,
ճշդութեամբ կ'ըսէր՝ այս սուրբ
գրքէն է և այն չէ՝ ըսելով տեղը կը
ցուցնէր ։ Սեփ հոգատարութեամբ
մեկնութիւնները կը կարդար, վասն
զի կրօնի յարգանքը ուր ինքը ման-
կութենէ սնած և մեծցած էր, ջերմ
սիրոյ փոխուած էր հաւատոյ ճշմար-
տութեանց համար, թէ մոքի հնա-
ղանդութեան կամ հպատակութեան
մասին և թէ երկրի մէջ ի կիր արիւ-
նելու, որուն մէջ կ'ամփոփի բոլոր
կրօնը, և այս սէրը կը տարիւր զինքը
ջնջել այն ամենը, որ կրնար ընդդիմա-
նալ և հակառակել այս ճշմարտու-
թիւններուն ։

Բնական ճարտարախօսութիւն մ'
ունէր, որ անոր սքանչելի դիւրու-
թիւն մը կուտար խօսելու ինչ որ կը
կամէր, և ինքն ալ անոր վրայ այն կա-
նոնները աւելցուց, զորս սոսկաւին
անձ մը խորհած չէր, և որոնք իրեն
այնչափ օգտուէ՞ն էին, որ իրեն գրած
սքին հեղինակ ինքը կը համարուէր,

այնպէս որ՝ ոչ թէ միայն կրնար ըսել
ինչ որ կ'ուզէր, այլ նաև կ'ըսէր այն
ոճով, ինչպէս որ իրեն հաճելի կը
թուէր, և իրեն գրութիւնը կը ներ-
կայայնէր ճշմարտութեամբ այն՝ զոր
ինքը կ'ստաջադրէր, և այս բնական
յատակ և միանգամայն զօրաւոր և ազ-
դու գրելու ոճն այնքան իրեն յա-
տուկ և մասնաւոր էր, որ երբ Գա-
տափան նամակէրը հրատարակուեցան,
ամեն մարդ իմացաւ որ նորա գրածն
է ։ Թէպէտ և նոյն իսկ իրեն մեք-
ձաւորներէն ջանացաւ երբեմն զայն
բոլորովին ծածկել, Լ. յս միջոցիս էր որ
Լյուտուած հաճեցաւ իմ աղջկիս բը-
ժկէ մէկ մեծ ցաւէ դայն է արաստ-
ուական վէրքէ մը (astule lacrymale) որ 3
տարի և կէս այնպիսի կերպով մը ճա-
րակեցաւ, որն որ թարախը ոչ թէ մի-
այն աչքէն այլ և քթէն և բերնէն
կ'ելլէր, որուն համար ամենաճարտար
փրարայմները անբժշկելի է կ'ըսէին,
սակայն մէկ փայրկերի մէջ բժշկուեցաւ,
սուրբ փշոյ մը շփմամբ, և այս հրաշքը
այնչափ վաւերական դարձաւ, որ ա-
մէնքը կը խոստովանէին, ամենամեծ բը-
ժիշկներ և Գողգոթայի ամենաճարտար
փրարայմները կը վրայէին, և եկե-
ղեցւոյ վաւերական վճռով եւս հաւ-
տատեցաւ ։

(Երրորդ գլխի)

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ ԱՂԶԻԱՆՅ ՄԷՉ

Խոսիլ. — Երկար ժամանակէ ի
վեր կերպարանքդ տխուր երեւոյթ մը
ունի, որուն պատճառը գուշակել ան-
կարող գտնուեցայ ցորդ, յիրաւի շատ
անգամ գաղտնի հետազօտութիւն
ներ ըրի, այլ անդեկութիւն մը ստա-
նալ չյաջողեցայ, իսկ այսօր գրեթէ
ոյն տեղս ձեր հետաքննման գտնը

ւելու բարեբաղդութիւնը ունեցայ,
վստահ եմ որ ձեր մոքին յուզման
պատճառն ալ իմանալու պատիւը պի-
տի ունենամ ։

Սահակապետ. — Եւ ինչպէս որ կը կար-
ծէք՝ ճիշդ է. ես ալ զգացած եմ որ
մոքիս յուզմունքը կերպարանացաւ վը-
րայ արամութեամբ և միանգամայն

սխառութեամբ մեծ փոփոխութիւն մը
ըրած է ։ Եւ ասկայն ինչ ընեմ որ այն վե-
ճակիս մէջ ինձ համակերպող ընկեր
մը չունիմ ։ Կը տրտմիմ, ինձ արտամակից
չունիմ ։ Կը ցաւիմ, ցաւակից չունիմ ։
Եւ երբ շատ անգամ մարդկային ընկե-
րութիւններէն և իմ իսկ հասակակից
ներէս իմ ներկայ վեճակիս դիւրու-
թիւն մը գտնելէ կը վշտորիմ, առան-
ձին տեղեր քաշուելով ։ Դժբաղդու-
թեանս վրայ կ'ողորմամ ։ Վերջապէս չե-
ր կարեմ իմ խօսքս ։ Դուք իմ սրտմու-
թեանս տալիք հետազոտեցիք, ահա
բացատրեմ ձեզ ։ Կ'ողջամ այն օրը,
այն վայրկեանը, որուն մէջ իմ լսելիքս
դողբոց բառը լսեցին, և իմ թոժով
լեզուս վարժատուն բառը արտա-
ստնեց ։

Լրտփ ։ — Ո՛հ օրիորդ, այդ դա-
ղափարդ ինչ այլանդակ մօքի արդիւնք
է, միթէ մարդ կարօղ է իւր երջան-
կանալու օրը անիծել, կամ իւր ե-
րջանկութեան անունը արհամարհել ։
Լրդարեւ կը զարմանամ ։

Սակախոյ ։ — Եւ այդ իսկ է տրտա-
մութեանս առարկայն, երջանկութիւն
և թշուառութիւն ։ Որոց նշանակու-
թիւնն ալ զփոթած է դաս մը կարծա-
միտ մարդերէ ։ Երջանկութիւնը որ
բարիին վայելութիւնը կը նշանակէ,
իւր բուն սահմանէն հեռացնելով,
իբրեւ թշուառութիւն մեզ խորշի
կրտսիպեն մեր ծնողքը, և թշուառու-
թիւնը որ բարսութեանց, վայելու-
թիւններէն զուրկ ըլլալ կը նշանակէ ։
Իբրեւ երջանկութիւն մեզ ընդունիլ
կրտսիպեն ։ Լրդ՝ այսքան ալեաները
տեսնելովս չտրտմիմ, չտիւրիմ, չողորմ-
շիմայ բեզ հարցնեմ, դպրոցին մէջ
գալ նստելովդ, ինչ վայելութիւն
կամ բերրանք կըգգաս ։ Եթէ աշխա-
տութիւնը երջանկութիւն է, մեր
տուններդ մէջ ալ կարող եմք աշխա-

տիլ, իսկ եթէ գիրք կարդալու մէջ է
երջանկութիւնը, արդէն կարծեմ ձեր
խիղճն ալ կը վկայէ որ մեր տունե-
րու մէջ եղած խօսակցութիւնները ըն-
կեր ընկերի հետ ըրած ու բախու-
թիւնները և զուարճարանութիւններ
որ աւելի երջանկութիւն կը համար-
ուին քան թէ կարդալը և գրելը, և
ինչ մարդ որ բնականապէս այնչափ
վեհ ղգացմանց տէր է, իւր երջանկու-
թիւնը մեռեալ տառերուն և գծե-
րուն մէջ փնտռելու չէ, որ առանց մեր
լեզուին միշտ անբարբառ են ։

Լրտփ ։ — Կը զխալիք, օրիորդ, որ
չափ որ իմ կարողութիւն չը զօրեր ե-
րջանկութիւնը ձեզ բացատրել ասկայն
երջանկութիւն կարծածդ ալ երջան-
կութիւն չըլլալուն կը վկայեմ, վասն
զի այն խօսակցութիւնները ։ Ընկեր
ընկերի հետ ըրած ու բախութիւննե-
րը և զուարճութիւնները, զորս երջան-
կութիւն կ'անուանէք, ոչ միայն ան-
ցաւոր են և մեր մանկական հաստ,
կին հետ ոչնչութեան մէջ կը գլորին
կ'ընտն, այլ նաև շատ անգամ մեր կե-
նաց առջեւը թշուառութեան ան-
գունգներ կը բանան, անդունդներ և
որք յաւխտենական գերեզմաններ են
մարդուն համար ։

Լրտփ ։ — Օրիորդք, որչափ որ
ձեր խօսակցութիւնը անանձին էր,
դէպքը այնպէս յաջողեց ։ Որ ես ալ
մասն աւնենամ անոր մէջ, լսեցի որ
մարդուն երջանկութեան և թշուա-
ռութեան վրայ էր ձեր խօսքը, որուն
օրինակ որ արդում մը տալ որչափ որ
ձեր գեռախիթիթ հասակի կարողու-
թիւնէն վեր է, բայց և այնպէս կը գ-
լեմ ձեր արտին եռանդը ։ Երկուքդ ոչ
երջանկութիւն կը փնտռէք և թշուա-
ռութեանէն կը խորշիք, ուրեմն բաւա-
կանին չափ բարին ընդունելու և չա-
րէն հեռանալու ախորժ ունիք ։ Բայց

որովհետեւ բազմին չարէն բնորոշուե-
 լէ՛ք կը տկարանայ, ուստի լսեցէք որ
 ձեր սրտին եռանդը կատարելադ-
 ծեմ, բնորոշոյն եզանտիք ձեզ ռաւա-
 ցանկութիւն: Եւնք, մեր կենաց շրջանին
 մէջ ինչ որ կ'ընենք, այն ունենալ ընտ-
 բութիւն է: Այս բնորոշութիւնները,
 որպէս որ կարեւոր ըլլան, այնչափ ալ
 պնդորհուրդ կը համարուին: Բայց ոչ
 բոլոր կարեւոր միայն զանոնք կը համար-
 ւենք, ինչ որ մեզ գեղեցիկ կ'երեւին:
 Սիւստ մեծամեծ վտանգներ մեր կե-
 նաց ձանապարհին մէջ մեզ կը սպա-
 սեն զանգ անկուսափելի արողայթնե-
 րաւ մէջ ձգելու: ամեն կողմէն ներ-
 հան դիտուածներ ք կերպարանաւոր
 աւարքիւնութիւնները մեր կենաց կեդ-
 րոնը ձգտելով, մեր հոգւոյն բա-
 րեմանութեան կարգերը վեր 'ի վայր
 կը շրջեն, այն բարեմանութիւնները,
 որոնցմով երջանիկ ըլլալ կը լուսայնիք:
 Եւ Լ'ստուած որ 'ի բնէ մարդասէր է
 և միշտ մարդուն յաւիտենական բա-
 րեաց վրայք միայն կը հոգայ, այն բազ-
 մազնեւ ձանապարհին մէջ մեզ ազե-
 կից տուաւ իւր իմաստութիւնը որ
 բոլոր բարութեանց վեհագոյնն է,
 ինչպէս որ չարեաց մեծագոյնն ալ տը-
 գիտութիւնն է:

Իմաստութիւնն է լուսաւոր բան,
 որ ճշմարիտ աւարդար բաները՝ սուս
 ու խաբուսիկ բաներէն զատելով, ա-
 նոնց օգտակար և պիտանի ըլլալին
 մեզ կը ցուցնէ: Իմաստութիւնը կը
 հաստատէ մեր մտքի գաղաւթը և սահ-
 ման կը դնէ մեր ստահակ փառքին:
 Այն պայծառ և յստակ իմանալի
 լուսնի միջնորդութեամբ մարդն կը դի-
 մէ դէպ 'ի արդարութիւն, ինչպիսեւ
 ըլլալով որ բարի է օրինաց հետզան-
 ցիկ: օրինաց հետզանց ինչ է առաքի-
 նութիւն, զոր իւր մասնաւոր ճիւղե-
 րաւ վերանելով, հարկ է ըսել, որ և

եւ մէկու մը անիրաւութեան շրջան
 իմաստութեան բարեմանութիւնը և ժողովար-
 ըլլալ: որովհետեւ իմաստութիւնը իր
 գեղեցիկութեան լուսով կը տեսնէ որ զա-
 տարկութեան, շտապութեան և զեղ-
 իութեան կը հետեւին ազգայնութիւն
 և կարգաւորման որ առողջութեան
 գոյքի և պատուոյ անապատումութեան:
 Եւ մարդ մը իւր կեանքը պայտէս
 իմաստութեան առաջնորդութեամբ
 առաքիւնութեան ձանապարհին մէջ
 լսաւ օրինի կարգաւորեալ է, ամեն ա-
 ռաքիւնութիւնը անոր կը հետեւին:

Եւ քան պիտի համարուի որ առ-
 մեն առաքիւնութիւնները, որոնք եր-
 ջանկութեան պատճառ եւնք պատու-
 թիւն են, այլ կը բաղանման և կ'ար-
 դիւնաւորին կանխաւոր խորհածու-
 թեամբ: Եւ 'իւր' երբ մենք կ'ազնեք մեր
 միտքը լուսաւորել, մեր գաղաւթը
 ուղիւն և մեր կառնն ու պիտու օրինաց
 հարաւորել: հարկ կ'ըլլայ դիտութեան
 ուսանել, և դիտութեան արդեւա հա-
 մար ուր դիմելու ենք և սրտն ա-
 պաւինելու ենք: Եւ թէ որ դպրոցի և
 ուսուցչաց: Եւ հակամիտք: դպրոց ա-
 նունը, որ քեզ զգուանք կը բերէ, իմ
 սրտիս ուրախութիւնը կը կրկնու
 պատիւ: Եւ առողջիկը եջերը: որոնք
 քեզ համար գերութեան շրջաններ
 են, իսկ եւ և ամեն ուսանողը զա-
 նոնք ուրի մանեաններ կը համար-
 ենք եւ անթաւանք ծաղկեաց պատե-
 ներ: Եւ ան զի անոնց մէջ գտնուած
 բարի և վնաս օրինակները, առաքի-
 նութեան առաջնորդ կ'ընդունինք և
 չարերէն խորշելու միտք:

Եւ քան, օրիորդ և դպրոցը կուտայ
 մեզ Լ'ստուած իմաստութիւնն ա-
 նապարհ և դպրոցը կ'առաջնորդէ մեզ
 առաքիւնութեան ձանապարհով: Եւ
 թանկ և երջանկութեան համար և
 զայն վայելելու յաւիտեան: Իսկ ձեզ

յիշան ու բախտութիւններն ու քրտար, ճաքանութիւնները քրտնք սիրտդ ու միտդ գրաւեր են, լոկ զեղխութիւնն չնկրտ չաւայտութիւններ և մարդուս կենաց մէջ պատահած վտանգներ են եւ կորստեան որդայթներ: քրտնք պահտութիւնն յաւալ ցալով, մարդուն բարեմասնութիւնները մերկաջտանէ կը ճգնին միշտ: Այժմ, կը մերկացանեն զքեզ բոլոր բարեմասնութիւններէդ, առաքինութիւններէդ, և կը դպեն քեզ համար պատրաստուած երջանկութենէդ, և թէ զանոնք թողով իմաստութեան շապաւիններ:

Այժմ զգիտեմ թէ այն գիպուածով մը երգուած երգին ուր մտաք կամ յատկութիւնը գովեմ որ բարոյական գովութեան է արեւմտաւոր: Առջեք տնոր ցանկալի եղանակը և գեղեցիկ իմաստը (1), պոքեօք անմոռանալի յիշատակ մը և անգրաւ ու բախտութիւն մը շարժըցունց ձեզ սրտին մէջ ալ, ինչ որ արդէն իմ արտիւ մէջ կը գգամ: Գորոցորդան երգ մի է այս, որուն մէջ յայտնի կը փայլէ բարեխիշատակ հեղինակին հոգւոյն վեհութիւնն ու հայրենասիրութիւնը, յիշուի լողին սիրտը:

(1) Այս տեղ երգ երգուած է:

որ հայրենասիրութեան յիշատակներով կը լեցունեն, և քեզ ի երկիրք կը վերցունեն, թարմաստաք կիւրքերը կը շեշուցանեն, և մինչ մարդուս սրտին խորք ուզելով՝ անկուսպոյն խնամակեր կը քարթնեցանէ, որով մարդուս փառքն ու պատիւը կ'անմահացնեն, և քողարաւ ժողով բնկերութիւններու օգուտները կը մատակարարեն: Արական սեռի սրբատեքոս մէջ անյողողող արիւնթիւն կը անկէ, և իգական սեռին արտերուն մէջ հայրենասիրութիւն և շնորհաւարատ դոհութիւն կը բաւայլեն:

(Դիմորդ, Գարոց Գնալու Բարեկարգութեան վրայ աշխարհի խոսելէս յետոյ, ալ ըսմ ասարկուսք ձեզ համոզումն ու հաւանութիւնը ստանալու):

Ստեփաննոս. — Ըրդէն թէ ձեզ հազմադէ խօսքերէն, թէ գիպուածով մը երգուած երգին աղբեցութենէն սիրտըս լցուած է Գարոց վայելելու և գիրք կարդալու եռանդը կը փառ զգայմանս մէջ: Ուստի քոհ եմ և միանգամայն շնորհագարտ, և թէ ձեր եռանդուն խօսքերուն մասին, և թէ ի մարկի պոքելութեան, որ իմ այտու հետեւ գէպ ի առաքինութիւն գիւմելուս պատճառ եղաք:

Բ Լ Ը Ո Յ Ը Կ Ը Ն

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՐԹ ՊԱՏԱՆԻ

(Շարժեալութիւն, տես թիւ 7) 11

«Իրաւցնէ առաքինի ու քաղաքաւոր ժողով մըն էր Սերովէն, պտտաս խանեց զեղին մեծը: Այժմ քրտնատ միայն կը պաշտէր զՍտոնած՝ այլ ուսկն արտաքին բարեգործութիւններով, քննադատով միանգամայն որ ամենէն աւելի ջերմեռանդն ու կրօնատէր այն է որ աւելի ցոյցնէ իր մերձաւորին թաւ:

Ինչոյն կերպով և կարեկցութեամբ և մարդասիրութեամբ կը վարուէր այն մեծուն հետ: Ինչպէս փշեանին նշան պէտ մուրացիանին հետ, ոչ հազուայ տին՝ այլ արգելանքը միայն կը նշայէր: Իտարինը կը սիրէր, և անորայ ցաւաւ կից կ'ըլլար քաղաք կը կարեկցէր և կը ջանար ուղղել և խիտ շատ անգամ:

ունէր, բայց բարեկամ խիտ քիչ, բարեկամ կը համարէր իրեն ամեն բա-
րեբարոյ ու առաքինի տնօնիքը, թէ-
պէտ և հեռաւոր ու անձանօթ ըլլա-
յին իրմէ : Այգաւանները կը յարգէր,
հարուստներու վրայ չարախօսութիւն
չէր ընէր, խնայողաց հետ կը կենակցէր
և զօրաւորաց կը հնարանդէր, զամեն
քը հաճեցնել կը փափաքէր, և գոհ էր
թէ իր և թէ այլոց վրայ, կը ջանար
զուրիշ իրեն երախտապարտ ընել,
քան թէ ինքը ուրիշ պարտական ըլ-
լալ, գոհ ընել, զուրիշ, քան եթէ
ինքզինքը :

Այս ու ատենութեան ինչ ըլլալը
չէր գիտեր, կռիւներէ կը զգուշանար,
հպարտութիւն չունէր՝ վասն զի կը
հաւատար Աստուծոյ, և ոչ նախանձ՝
արովհետեւ ընկերակիցիները կը սիրէր,
իչ միայն կը ներէր նախատանաց՝ այլ
և ոչ կը նեղանար, եթէ խօսքով կամ
գործքով մէկու մը անիրաւութիւն ը-
րամ ըլլալ՝ յանցանքը կը խոստովանէր,
ու կարելի եղածին չափ շուտով կը
հաշտուէր :

Այնպէս յայտնի կը տեսնուէր պարզ
հանդարտ, անկեղծ ու բարեօրրո
մարդ մ' ըլլալը, ոչ դաժան էր և ոչ
ալ հպարտ, ոչ բիրտ և ոչ երկնտա-
իր անձին վրայ ունեցած բնական վըս-
տահութեամբը սուրիշներուն ալ վըս-
տահութեանը ու մեծարանացն ար-
ժանի եղած էր : Անփոփոխ բնաւո-
րութեամբ, որ և իցէ գիպուածի մէջ
ոչ մէկ բանի կ'ուրախանար և ոչ մէկ
բանով կը տրամէր, վասն զի՝ Ո՛ր ինչոյ,
կ'ըսէր, ամէն բնութեանց հետեանց գիտ-
նալ, զոր անգամ լարն է բարի ինչ բնութիւն
է ինչ որ երբ որոնեացոյ՝ այսօր ինչ արեւ-
ջնէն : Աստուծոյ իր ըսածը գիտէ : Կ'ըսէր
գարձեալ : Ո՛ր որ իր խորհրդովն զգա-
ճաւ, ըստիւնէր ինչ բնէ՝ պէտք է, ինչ ո՛ր
թի յանդերձ իրեն ինչ պահանջէ, այնպէս ուղ-

ղաւթեան իր-գաց, բայց առաքինի ուղղու-
ն և ոչ զինք յանցաւոր ինչ պէտք է, այլ եղածին
ճար ընել ինչ հարձէ :

Անտանեացը մէջ ունեցած տհաճու-
թիւնները կը ջանար որ անէն գուր-
չելէն : Այստի գուարթութիւնը մայի-
սի արեւուն կը նմանցընէր, որ փշոյ
մէջէն վարդեր կը բողբոջէ, աս պատ-
ճառաւ տոն օրեր իր սրգիլն ու գե-
ղացւոյ տղաքները հետն առած կը
շրջագայէր, վերջը, եթէ ժամանակ ու-
նենար, կ'ըսէր երկրիս ու երկնքին
վրեմ գեղեցկութեանը վրայ մտածել,
և կը փափաքէր որ ամեն համարիսի ու
զուարթութիւն օրերն Աստուծոյ փառք
աւարով և իրեն գործոց հրաշալեացը վը-
րայ գարմանալով ոնցընեն մարդիկ :
Ինչո՞ւ ծախք ինչէ՞ք թեաքին երկաւա, խա-
նոր պետեան մը պետեալաւ համար, կ'ըսէր
մեղի, և անա միշտ աչքերուս առջեւ էն
այնպէս ինչպէս՝ որ չար առեւել խորհիւն ու-
նի էն, զովագին ու վարդապոյն արաւշտ-
թիւնու և ունեղծ արեւմտալը, ապազարդ
գիշերայ մը շնչոյնցոյն հանդարտութեան,
ծաղիկայն փայլուն մէկ ծիծաղը և պղաճա-
ւան ըստիւնութեան : Կը խորհրդածէր
թէ՛ ոչ երբէք պէտք է սուտ ըլնել, այլ
միշտ ճշմարիտը, և երբ հարցուցին
իրեն թէ՛ աւելի որ առաքինութեան
պէտք է վարժեցընել զպատանիս, պա-
տասխանեց՝ Համբերութեան :

Թէ որ մէկը վրան գէշ խօսէր, փո-
խանակ չարիք մաղթելու՝ չնորհակալ
կ'ըլլար իր պակասութիւններէն յայտ-
նելով այնպէս զինքն ու զընտան հա-
մար :

Եթէ գիտնար որ մէկը կարօտու-
թիւն մը կամ վիշտ մը ունի, աղաչան-
քի չէր սպասեր, այլ կ'օգնէր կը միտ-
թարէր եռանդեամբ և սիրով, վն հանձ-
նութեամբ և ի ծածուկ և գիտնալով
որ Շոք փառքը կրկին առած կ'ըլլայ
և Կարօտութիւնը շատ չափաւոր էր :

Երիտասարդութեանը ժամանակ ճարտարական թեամբ ու խնայողութեամբ բաւական հարստութիւնը անբարեբախտ էր և բայց իր ընկերակիցներէն մէկուն ըրած սխալովը վաճառականութենէ ինկաւ և Սերափէն այս գործադրութեան անխառն սկզբով համբերեց և մտածելով որ գործադրութիւններն Ստուած կը խաւրէ և Ստուած բարի է և ուրիշ մեր բարւոյն համար կը խաւրէ և այն երանելոյն նման որ մէկ թեւը կտորած ժամանակ միւսը երկինք բարձրացուցած շնորհակալ եղաւ Ստուծոյ որ վիղը շնորոտակեցաւ և կորսնցածին վրայ լարաւ տեղ մնացածովը ինքզինքը մխթարեց և Սեր ուրիշն ըստ առածին թէ խնայեմք և որ հանգիստ աս տեղը քաշուեցաւ և ծախքերը չափաւորեց և խաղաղ ու քիչ բանի վաճառելով իրեններուն ապրուստին համար բաւական եղածն հոգաց և առանց պարտքեր գիշերու և Սերայն պարտքէն օտարիկ կը վախնար և որուն համար կ'ըսէր և Սեր պարտք չունիս և ունեցած երկու դանիւնովդ աս հարստութիւնն է և

Նմամբ իր դաշտերը կը մշակէր և տես աս այգիները և իրաւոյնէ պզտիկ են և բայց որչափ թութեր ու որթեր ունին և գեղեցիկ կարգաւ և բոլորն ալ իրենն են և բարեգործութիւն մը կը համարէր իր ստակովը գեղացւոյ վեճակը լաւցընել և

Պեղացւոյ հետ կենցաղավարելով կը ջանար իրենց սխալներն արմատաքի խլել և ուղիք որ ծերոց սովորութիւնքը մեծարեն և բայց ներքին ալ փորձեն ի բաց թողնել այս խօսքը թէ Սեր պարտք և քաճ և Սեր մի որդերը լաւ կերպով պահելու պտուղներն աւելի պատուաստելու և որթերն յօտելու լաւ կերպեր կը սովորեցնէր իրենց և ինքը սովորեցուց մեղու պահել և գետնախնձոր մշակել և զի՞ճէ գերձան չենել և ներքինեաց տղան օգտակար կերպով գործածել և ձմեռուան պարապօրերուն մէջ ըմպանակ և չերեպ և թուռիկ և կողով շինել և այլն երկրագործ մը պէտք է որ իր երկրին ամեն հարկաւոր եղած բանը ժողովէ և կ'ըսէր և

Սեր և իյէ բան կ'ուղէր որ իր տեղը որտե՛ի և իւրաքանչիւր կահ կարաւ տեսց համար առանձին տեղ որոշուած ըլլայ և Սերիս անդին թողնել արեւոտանձրեւի տակ մնալով կը փձանան և կ'ըսէր և զանոնք բնութեւն համար ժամանակ կը կորսուի և անոնց խառնափնդորութիւնը մտոց անկանստութե՛ն նշան է և Սերէն չնչին բաներու վերայ ալ ինամբ ունենալու կը վարժեցընէր և վասն զի Սերի վրայ խոստած բաները իրաւած ին և

(Պիտի շարունակութիւն)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Վարդապետ Սերափ. Փաշան օգտակարութեան պատճառաւ ուղեւորեցաւ ի Յոպպէ և

— Սաւարիայի թագաժառանգ իշխանը սուրբ քաղաք ժամանեց և եւ ինպէս կը լսուի և մտադիր է շրջագայել Պաղեստինի մէջ և նշանաւոր

տեղերը տեսնել և Յիշեալ իշխանը պատանեկութեան հասակի մէջ է և կը շրջագայէ իբրեւ պարզ ճանապարհորդ և առանց պերճութեան եւ շոտքութեան և

— Սաւանդաւոր աշակերտներէն Վարդիէլ Վարդապետեան խաբարեցիցի

Ինչպէս (Եսկիւրեան թրակայի և Սար-
աուս Սարսուտեան Դամանկացի աս-
կաւագու թեան աստիճանն օտացան ։
Քաջայոցս ենք, որ այս ժառանգաւոր
ասրկաւագները սիրտի ջանքան փրկեց
ձեզ զեղեցական նարամուտ տապարելին
մէջ՝ որ աւուր կատարելագործուի
և աղագային մէջ պատիւ լինիլ Ս.
Լ. Թուոյս և Ազգին ։

— Ս. Լ. Թուոյս միաբան Լրժ. Խա-
րէն վարդապետն ուղեւորեցաւ Կ. Պո-
լիս Պատրիարքական փոխանորդութեան
արաշտանիւ ։

— Ս. Լ. Թուոյս Գահակալ Լմեն. Պատրիարքը ծայրագոյն վարդապե-
տութեան աստիճանն շնորհեց Գեր.
Սիմէոն Լպիսկոպոսին և Լրժ. Տիմո-
թէոս վարդապետին ։ Գեր. Սիմէոն
Լպիսկոպոսը ծայրագոյն վարդապետու-
թեան աստիճանի ընդունելութիւնը
իւր գեղեցիկ խորհրդով և Ս. Կաթո-
ղիկոսի հաճութեամբ յետաձգած էր
Եպիսկոպոսանալու ժամանակ, որպէս
զի Ս. Լ. Թուոյս մէջ ընդունի, որ և
արդէն ընդունեց իւր փափաքանոց
համեմատ ։

— Ս. Լ. Թուոյս Լմեն. Գահակա-
լը իւր անուանակալութեան հարձե-
գարձի տնտեսութեան օրը Գեր.
Իսահակ Լրքեպիսկոպոսի և Լրժ.
Տիմոթէոս վարդապետի Գահիրէ ժա-
մանելուն ուրախական լուրն օտանա-

լով խոստացած էր իւրոր միտքանա-
կան Սեխմիս յառուկ և հանդիսաւոր
հայկերոյթ պատրաստել տող Կ. Պո-
սիւ յիշեալ Հարց, երբ ողջմբ Ս.
Լ. Թուս ժամանեն ։ Լ. յս խորհրդան,
ինչպէր կոտարուեցաւ տանցոյ 24ին,
ուր հրաւիրուած էին քաղաքիս նշա-
նաւոր ազգայինքը և Լորուոյ. Գեր.
Եպիսկոպոսը ։ Հանդիսի մէջ կարդա-
ցուեցան քանի մի ճառեր և երգուե-
ցան ազգային երգեր ։ Ի վերջոյ Լմեն.
Պատրիարքը սրտաշարժ բարեմիայթու-
թեամբ կրեց հանդէսը՝ հայցելով
Լրտաւածային օժանդակութիւնը և
նախախնամական ամենակերպ բարիք
ները մեր համայն Լքգի և եկեղեցւոյ,
մեր համայն ձեկեղեցական և օշխար
հական պաշտօնաւարաց և սու հասա-
րակ բոլոր հայկազուն ժողովորդեան
համար ։

— Ս. անդ. Ռէ. Էֆէտր որտուանիս
ըսգրի 998 թուոյն մէջ յարձակողա-
կան յօդուած մը կարդայինք Սիմէ-
դէմ ասկայն Աթոք տպարարութիւնը
արդէն աւարտման հասած ըլլալով
ուրիշ անդամի կը թաղուէր մեր պար-
տուց հասաւցումը ։ Իստական է
միայն որ տա այժմ համաւատիւ կա-
պահողներն յիշեալ Եօդուածագիրը
և կը խոստանանք փաղ թէ անագան
անշուշտ պարտաւճար ըլլալ ։

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆՔ

Դոր Եփրատ գաղութեան կամ
առ. մեռն Նարտասանութիւն ։

Տրամաբանութիւն առ մեռն ։

Համառօտ Բերականութիւն

Գաղղիսարէն — Հայերէն ։

Սատթէոս Ռուհայեցի է

Իսմայիլաւութիւնը արդիւնից ։

Իսմայիլաւութիւն Լուս. Դ. Սիմ.

Յանկաղողը կարող են գնել այն
գրեանքը, ինչպէս Լ. Թուոյս նշեալեա
և իւր գործակալներէն զանազան բա-
ղարաց մէջ, մանաւանդ Ս. Պ. անուց
Պօլսոյ գրատունէն, որ Գաղղիոյ Ս.
Լ. տաւարիւր եկեղեցւոյն քով է ։

Քեշորմոյձեան մահտեոյ Միջալէլ աղա :
Քաջախեան Աւարել աղա :
Քեմհաճեան Որդիկ էֆենտի (2 օրի .) :
Քերեւտեան Ենովք աղա :
Քեշքեկեան Զովհաննէս աղա Կեսարացի :
Քեռիկեան մահտեոյ Կարապետ աղա :
Քիլիտիան Զօհան աղա :
Քրնաճեան Բարութիւն աղա :
Քուշաքըղեան մահտեոյ Զակոր աղա :
Քօլանճեան Զովհաննէս աղա :
Օտարալի մահտեոյ Պետրոս աղա :
Փրենկեան Զակոր էֆենտի Կեսարացի . (2 օրի .) :

ՀԱՅ ՓԱ

Գարեբեան Ստեփան աղա Անցի :

ՀԻՆ ՆԱԽԻԶԵԻԱՆ

Արժ. Մեարմը վարդապետ Սմբատեանց :

ՀՆԻԿԱՍՏԱՆ

Պ. Մաքսան Մալխասեան :

ԱՐԱՐԱՐԱ

Արժ. Արիստակէս վարդապետ Սեդրակեան :

ՄԱՆԱՐԱ

Մերովբեան Զովակիմ աղա :
Պիժակեան մահտեոյ Զովհաննէս աղա :

ՄԱՐԱՇ

Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ վարժապետ, նուէր ի Մեծ .
Զակորեան աղայք որ յԱղէքսանդրիա :
Հանաքեան մահտեոյ Սարգիս աղա :

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

Գեր. Զովհաննէս Արքեպիսկոպոս Եզեւեան :

ՅՈՊԳԷ

Արժ. Աթանոս վարդապետ տեսուչ :
Մատթէոսեան Զովակի աղա :
Ս. Մուրատեան Սինեան աղա :

ՆԻԿՈՍԻ ԴԻԱ

Գեր. Նիկողոս Արքեպիսկոպոս առաջնորդական
փոխանորդ :
Թանգարան վերանորոգեան Նիկովիդիայ :
Տէր Կարապետեան Մկրտիչ աղա :
Տէր Սինասեան Եղիա աղա :

ԸԱՊԻՆԱՐԱՅԻՍԱՐ

Գեր. Արբանամ Արքեպիսկոպոս :

ՈՒՆԵԻԱ (ԶԵՅՅՈՒՆ)

Սուրբ Զովհաննէս եկեղեցւոյ վարժապետ . Նուէր
ի Մեծ . Զակորեան աղայք որ յԱղէքսանդրիա :
Սուրբ Զակոր եկեղեցւոյ վարժապետ, նուէր ի Մեծ .
մահտեոյ Նազարէի աղայք Ս. Գաբրիէլեան :
Սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարժապետ, նուէր ի
Մեծ . մահտեոյ Նազարէի աղայք Ս. Գաբրիէլ :
Սուրբ Աստուածածին եկեղեցւոյ վարժապետ :
Սուրբ Սարգիս եկեղեցւոյ վարժապետ :

ՉԱՆԱԳ ԳՍԼԵ

Թովմա աղա Զակովբեան :

ՊԱՆՏԱՏ

Իսկնտորեան մահտեոյ Խաչիկ աղա :
Իսկնտորեան մահտեոյ Իսկնտէր աղա :

ՊԵՐՈՒԹ

Արժ. Վարդան վարդապետ տեսուչ :

ՍԵԱՍՏԻԱ

Գեր. Կարապետ Արքեպիսկոպոս :
Արժ. Պետրոս վարդապետ :
Ահարոն (մահտեոյ) աղա :
Աշոտհան Մոհանտի Բարեշ աղա :
Տ. Թեոդորոսեանց մահտեոյ Մարտիրոս աղա :

ՍԵԻՆԵԿ

Արժ. Եփրեմ վարդապետ Եզեւիայի :
Եարուպեան Սարգիս աղա :
Էնի գօնչեան Մարգար աղա Անցի :
Իմենեան Պետրոս աղա Մատենից :
Սանտրք եմինի Կիրակոս աղա :

ՍԻՆԿԱՓՈՒՐ

Պ. Բարսէղ Զովակիմեան :
Պ. Գեորգ Անդրեասեան :
Պ. Խաչիկ Մովսէսեան :

ՍԱԵՐՏ

Մահտեոյ Իսրայէլ աղա վարժապետ :

ՎԱՆ

Արժ. Զովհաննէս վարդապետ Մատենեանց :
Աւարեանց մահտեոյ Մարտիրոսեան Մարգար աղա :
Խաչատուրեանց մահտեոյ Մկրտիչ աղա :
Խաչնիսեան մահտեոյ Համբարձում աղա :
Պօշտեանց Գեորգ աղա :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ

Գեր. Զակոր Սրբազան Արքեպիսկոպոս :
Գույում ձեռնոյ Օհան աղա Զամբէլի :
Թիւֆէնկեան Մկրտիչ աղա Զամբէլի :
Հանաքեան Աւարել աղա :
Մինասեան Զովհաննէս աղա :
Պազաղ մահտեոյ Օհան աղա :
Տէր Գրիգորեան մահտեոյ Կարապետ աղա :
Տէր Զակորեան Վարդան աղա Զամբէլի :

ՏՐԱՊԷՉՈՆ

Գեր. Մեարմը Արքեպիսկոպոս (2 օրի .) :
Արժ. Գրիգորիս վարդապետ :
Բարեհաճաւ Լ. Գալոցի :
Մեարմեան Գալոցի Կեփու շխտեի :
Դարոցի Կիրասեի :

Գասպարեան Զակոր աղա :
Գրիգորեան Նիկողոս աղա :
Խաքաճեան Վարդան աղա :
Կիրակչեկեան Կարապետ աղա :
Կիրակչեան Պօղոս աղա :
Մախոսեան Արիստակէս աղա :
Մեղաւորեան Սարգիս աղա :
Մինասեան Զօհաննէս աղա :
Զակորեան մահտեոյ Ստեփան աղա :
Ս. Սեդաւորեան Խաչիկ աղա :

ՓԱՐԻԶ

Թիւրապեան Պետրոս աղա :
Զակորեան Մարգար աղա :

ԲԻԼԻՍ

Զակոր աղա Անցի . (2 օրեան) :
Պաշտեան Կարապետ աղա . (2 օրեան) :
Պատմաճեան Գեորգ աղա :

ԲԵԼԵԻ

Արժ. Գրիգոր վարդապետ տէր Ստեփաննոսեան :

ՅԸՆԿ

Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս

Գեր. Խաչակ Լըբեպիսկոպոսի և Լըժանապատիւ Տիմոթէոս վարդապետի վերադարձը Հապէշ պտանէն	169—173
Ճառ. և Տաղաչափութիւն ընդ վերադարձ Գեր. Հարց	173—176
Տեղեկութիւնք Տարօնէն	176—178
Լըգէլք ընթերցման Ս. Գրոց	178—180
Բարեկամութիւն Ս. Բարսղև և Ս. Գրիգորի	180—182
Կենսագրութիւն Պապալայ (Դարոնակիլի)	183—186
Բանախօսութիւն քանի մի գրիորդաց մէջ	186—189
ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ Դ՛ՐԱՔԻՆԻ և Վաղաբակիրթ պատանի, (Դարոնակիլի)	189—191
ԺԱՄԱՆԱԿԱՄԻՐԱԿԱՆՔ	191—192
Նորատիպ մատենաք	192

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՔ

- Ա. Սկօնը ամեն ամիս կը հրատարակուի 24 երեսէ բաղկացեալ ութածալ
թղթով .
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ յէնթախի. հանդէպ իննսպարիի ծախ-
քովք, կանխիկ վճարելի :
- Գ. Չառ տետրակ առնել աւելցելով պէտք է ամեն մեկ տետրին չորս դա-
հեկան վճարել :